

Цитування:

Кеба М. Є. Створення художнього образу в спортивному бальному танці. *Мистецтвознавчі записки*: зб. наук. праць. Вип. 37. Київ: ІДЕЯ ПРИНТ, 2020. С. 68-72.

Keba M. (2020). Creating an artistic image in sports ballroom dance. *Mystetstvoznavchi zapysky: zb. nauk. prats'*, 37, 68-72 [in Ukrainian].

Кеба Мирослав Євгенович,

старший викладач

кафедри бальної хореографії

Київського національного університету

культури і мистецтв

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4468-0944>

keba.kiev@ukr.net

СТВОРЕННЯ ХУДОЖНЬОГО ОБРАЗУ В СПОРТИВНОМУ БАЛЬНОМУ ТАНЦІ

Мета статті – виявити специфіку створення художнього образу в спортивному бальному танці на основі мистецтвознавчого аналізу його знаково-символьної пластичної системи. **Методологія дослідження.** Застосовано метод художньо-стилістичного аналізу, що посприяв виявленню та обґрунтуванню провідних тенденцій в спортивному бальному танці на початку ХХІ ст.; типологічний метод (для аналізу інтерпретації художнього образу в хореографічному мистецтві); семиотичний метод (для дослідження спортивного бального танцю як унікальної знаково-символьної системи), метод когнітивності (для обґрунтування унікальності художнього образу в спортивному бальному танці, специфіки сублімування художнього мислення та образного бачення танцюристів); метод естетико-мистецтвознавчого аналізу, що посприяв виявленню художнього та філософсько-естетичного вектору осмислення спортивного бального танцю. **Наукова новизна.** Здійснено мистецтвознавчий аналіз художньо-естетичних та знаково-символьних аспектів спортивного бального танцю; виявлено особливості створення художнього образу відповідно до специфіки знаково-символьної пластичної системи спортивного бального танцю. **Висновки.** Дослідження виявило, що художній образ у спортивному бальному танці проявляється в його емоційній наповненості, змістовній характерності та виражально-зображальних елементах. Кожний танець європейської та латиноамериканської програми має власну драматургію, визначаючи певний ракурс у розкритті образу пари, відповідно темпу, ритміко-мелодійної структури, характеру та техніки руху. Сучасні тенденції спортивного бального танцю засвідчують синтезування дійсності та танцю в художніх образах – відповідно до специфіки даного виду хореографічного мистецтва, що є природним продовженням бального танцю, домінуючим у ньому є взаємовідносини між чоловіком та жінкою, які виражаються унікальними засобами хореографічної виразності, зумовленими специфікою танцювальної лексики.

Ключові слова: спортивний бальний танець, художній образ, знаково-символьна система.

Кеба Мирослав Євгеньевич, старший преподаватель кафедры бальной хореографии, Киевский национальный университет культуры и искусств

Создание художественного образа в спортивном бальном танце

Цель статьи – выявить специфику создания художественного образа в спортивном бальном танце на основе искусствоведческого анализа его знаково-символьной пластической системы. **Методология исследования.** Применен метод художественно-стилистического анализа, который содействовал выявлению и обоснованию ведущих тенденций в спортивном бальном танце в начале ХХ в.; типологический метод (для анализа интерпретации художественного образа в хореографическом искусстве); семиотический метод (для исследования спортивного бального танца как уникальной знаково-символьной системы); метод когнитивности (для обоснования уникальности художественного образа в спортивном бальном танце, специфике сублимации художественного мышления и образного видения танцоров); метод эстетико-искусствоведческого анализа, который содействовал выявлению художественного и философско-эстетического вектора осмысления спортивного бального танца. **Научная новизна.** Осуществлен искусствоведческий анализ художественно-эстетических и знаково-символьных аспектов спортивного бального танца; выявлены особенности создания художественного образа в соответствии со спецификой знаково-символьной пластической системы спортивного бального танца. **Выводы.** Исследование выявило, что художественный образ в спортивном бальном танце проявляется в его эмоциональной наполненности, содержательной. Каждый танец европейской и латиноамериканской программы имеет свою драматургию, определяя ракурс раскрытия образа пара, соответственного темпа, ритмико-мелодической структуры, характера и техники движения. Современные тенденции спортивного бального танца свидетельствуют о синтезировании действительности и танца в художественных образах – в соответствии со спецификой данного вида хореографического искусства, художественный образ является естественным продолжением бального танца, доминирующим в нем есть взаимоотношения между мужчиной и женщиной, которые выражаются уникальными средствами хореографической выразительности, обусловленными спецификой танцевальной лексики .характерности и выразительно-изобразительных элементах.

Ключевые слова: спортивный бальний танец, художественный образ, знаково-символьная система.

Keba Myroslav, Senior Lecturer, Ballroom Choreography Department, Kyiv National University of Culture and Arts

Creating an artistic image in sports ballroom dance

The purpose of the article is to identify the specifics of creating an artistic image in sports ballroom dancing based on an art criticism analysis of its symbolic plastic system. **Methodology.** The method of artistic and stylistic analysis was applied, which helped to identify and substantiate the leading trends in sports ballroom dance at the beginning of the twentieth century; typological method (for analyzing the interpretation of an artistic image in choreographic art); semiotic method (for the study of sports ballroom dance as a unique symbolic system); cognitive method (to justify the uniqueness of the artistic image in sports ballroom dance, the specifics of the sublimation of artistic thinking and the figurative vision of dancers); a method of aesthetic and art history analysis, which helped to identify the artistic and philosophical and aesthetic vector of understanding sports ballroom dance. **Scientific novelty.** An art history analysis of the artistic, aesthetic and symbolic aspects of sports ballroom dance has been carried out; The features of creating an artistic image in accordance with the specifics of the symbolic-plastic system of sports ballroom dancing are revealed. **Conclusions.** The study revealed that the artistic image in sports ballroom dance is manifested in its emotional fullness, substantial character, and expressive-graphic elements. Each dance of the European and Latin American program has its own drama, defining the angle of disclosing the image of the couple, the corresponding pace, rhythmic and melodic structure, character and technique of movement. Current trends in sports ballroom dance show the synthesis of reality and dance in artistic images - in accordance with the specifics of this type of choreographic art, the artistic image is a natural continuation of ballroom dance, the relationship between a man and a woman dominating in it, which are expressed by unique means of choreographic expression, due to specifics of dance vocabulary.

Key words: sports ballroom dance, artistic image, symbolic system.

Актуальність теми дослідження. Створення художнього образу – одне з найголовніших завдань танцюристів у процесі підготовки до виступу, оскільки спортивний бальний танець поза образністю зводиться до технічності виконання – комбінування рухів, що не мають сенсу і навпаки, образний танець одухотворює техніку виконання, утворюючи самостійний виражальний засіб для розкриття змісту.

Спортивний бальний танець – молодий вид хореографічного мистецтва, науково-теоретична база якого наразі перебуває на стадії формування. Актуальність статті зумовлена необхідністю осмислення специфіки використання знаково-символьної пластичної системи спортивного бального танцю в процесі створення художнього образу з позицій сучасного мистецтвознавства.

Мета статті – виявити специфіку створення художнього образу в спортивному бальному танці на основі мистецтвознавчого аналізу його знаково-символьної пластичної системи.

Аналіз досліджень. Створення художнього образу в хореографічному мистецтві – надзвичайно складна та важлива тема, що неодноразово ставала предметом наукового дослідження вітчизняних та зарубіжних науковців. Наприклад, Н. Семенова у науковій публікації «Особливості втілення видатними українськими балеринами хореографічних образів національних балетних вистав ХХ ст.» (2012) розглядає специфіку пластичного втілення хореографічних образів у контексті національного балетного театру; Є. Щербак у публікації «Значення художнього образу в хореографічному мистецтві» (2014) досліджує місце та значення художнього образу в мистецтві танцю,

визначаючи вплив та взаємозв'язок основних культурних традицій на зміну образів у творах мистецтва в історичній ретроспективі; В. Литвиненко у статті «Створення театралізовано-художнього образу сучасника в народно-сценічному танці» (2017) аналізує особливості виражально-зображальних засобів у процесі здійснення сценічної постановки народного танцю, головним героєм якої є художньо-сценічний образ сучасника. Проте, не зважаючи на посилення уваги українських мистецтвознавців до означеної тематики у вітчизняному науковому вимірі естетичні питання хореографічного мистецтва ще не отримали належного висвітлення, а проблематика створення художнього образу в спортивному бальному танці досі лишається практично не вивченою.

Виклад основного матеріалу. Спортивний бальний танець позиціонується сучасними мистецтвознавцями як порівняно молодий вид мистецтва, синтетичне поєднання хореографії та спорту, що в художньому аспекті характеризується надзвичайно розвинутою пластичною мовою та образною системою [1, 18].

Не дивлячись на відчутний зв'язок з фізичною культурою, що проявляється в багатьох об'єктивних та суб'єктивних факторах (багатьма практиками прийнято розглядати змагальні танці як артистичний вид спорту; синтетичний вид спорту, що передбачає досягнення спортивних результатів), сучасний бальний танець – твір, наділений властивостями мистецтва [4, 117].

Поняття художнього образу в контексті спортивного бального танцю надзвичайно складне та багатоаспектне. В класичній естетиці існує чітко сформоване визначення образної природи

мистецтва загалом та художнього образу зокрема. В. Бичков визначає художній образ як органічну духовно-ейдейтичну цілісність, що виражає та репрезентує певну реальність в модус більшого чи меншого ізоморфізму (подібність форми) і реалізується в своїй повноті лише в процесі естетичного сприйняття конкретного твору мистецтва конкретним реципієнтом в його внутрішньому світі [2, 95].

Відповідно до класичної естетики, естетичне вираження спортивного бального танцю виявляється в емоційно-спонукальному вираженні – художньому вираженні, що засновано на художній образності та художньому символізмі, тобто вираженні, що зводить реципієнта до метафізичної реальності та супроводжується духовно радістю та естетичною насолодою.

Художній образ виникає у внутрішньому світі суб'єкта лише в процесі сприйняття конкретної форми твору мистецтва [2, 93]. В контексті спортивного бального танцю він складає зміст хореографічного виступу, що позиціонується як процес становлення форми – системи внутрішньої організації змісту, що базується на чуттєвості сприйняття.

Осмилення художнього образу в спортивному бальному танці ґрунтується на відповідному позиціонуванні художнього змісту конкурсного виступу (танцю) як джерела дійсності.

Відповідно визначенню форми та змісту спортивного бального танцю як двох діалектично пов'язаних понять, котрі утворюють принцип єдності, забезпечуючи створення цілісної системи внутрішніх зв'язків, поєднуючи елементи даного виду хореографічного мистецтва у загальний контекст (за І. Іоханесом), формою спортивного бального танцю є його організація, матеріал та структура, що сприяють прояву художньої ідеї танцювального твору, а зміст, через засоби хореографічної виразності, використані танцюристами, вказує на те, що саме вони виражають та відображають [5, 38].

На думку І. Бодунової, знаково-символьна природа танцю дозволяє йому функціонувати в суспільстві в якості самобутнього тексту. Відповідно знаково-символьний зміст спортивного бального танцю в діахронічному та синхронному аспектах, у контексті загального сенсу культурно-процесуального континууму, виражає його комунікативну природу. На основі дослідження знаково-символьного та текстологічного змісту танцю, науковець констатує, що танець – це знакова система, що здатна об'єктивувати культурні змісти, і завдяки їй танцювальна культура набуває власні форми, стає реальністю [3, 17].

Оскільки специфіка танцю як виду мистецтва передбачає створення художніх образів засобами пластичної культури виконавця (рухів, жестів, міміки та безперервної ритмічно чіткої зміни виразних положень тіла), художній образ в спортивному бальному танці втілюється за допомогою складної знаково-символьної пластичної системи, котра характерна для даного виду мистецтва. На думку дослідників, у рухах танцюристів закодовано семіотичні знаки, що символізують чоловіче та жіноче начало [1, 20].

Відповідно до одного з найвідоміших трактувань образу в хореографії, запропонованого Р. Захаровим – «конкретний характер людини плюс сума його ставлення до навколишньої дійсності, що проявляється в діях та вчинках, визначених драматургічною дією», процес створення художнього образу позиціонується як змалювання в танці дії або характеру, втілення на основі достовірного вираження почуття певної ідеї [6].

У контексті нашого дослідження позиціонуємо художній образ у спортивному бальному танці як сенсоутворююче естетичне поняття, що сприяє визначенню ступеня художньої значимості.

М. Сахно наголошує, що техніка виконання спортивного бального танцю не є безпосередньо самим танцем та секретом музикальності виконання, виконуючи лише допоміжну роль в процесі самовідчуття виконавця в танці [7, 226].

Відповідно до специфіки, художній образ у спортивному бальному танці априорі не може мати яскраво вираженої сюжетної основи, як, наприклад, в класичному балеті, що вирізняється надзвичайно сильно опрацьованими образами героїв та можливістю обирати і втілювати засобами хореографічної виразності практично будь-яку тему. Основою художньої образності позбавленого філософського узагальнення, металізування, літературних персонажів та сюжетів спортивного бального танцю є *дуетність*, оскільки вся система образів бального танцю, першочергово призначеного для парного виконання, побудована на взаємодії чоловічого та жіночого образів, їх гармонійного спілкування або конфліктів характерів.

Сучасні тенденції спортивного бального танцю засвідчують синтезування дійсності (взаємовідносини між людьми) та танцю в художніх образах – відповідно до специфіки даного виду хореографічного мистецтва, що є природним продовженням бального танцю, домінуючим у ньому є взаємовідносини між чоловіком та жінкою – вони виражаються унікальною лексикою – певними *па* та *позами*.

Під час чемпіонатів зі спортивного бального танцю зберігається властива сценічній хореографії та балетному театру схема – актор, що діє на сценічному майданчику, сценографія, що відповідає характеру та місцю дії, глядач, який сприймає хореографічну постановку. С. Труфанов акцентує на тому, що образне уявлення предмету, котре виникає у глядача в процесі споглядання танцювального виступу проявляється передусім завдяки здатності людини отримувати від предметів навколишнього світу (апріорні форми чуттєвості) [8, 66].

Відповідно до останніх світових тенденцій розвитку спортивного бального танцю, посилюється естетично-моральне сприйняття виступу танцюристів, що є результатом дії образу художнього твору. Танець, як продукт творчості, що має форму та зміст, наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. поступово втратив змістову сторону, проте наразі відтворення характеру стосунків між чоловіком та жінкою, специфічні поведінкові прийоми властиві часу та місцю появи кожного з танців європейської та латиноамериканської програми, виражені лексику спортивного бального танцю з метою створення художнього образу набувають важливого значення. На думку дослідників, підвищенню рівня «естетизованості» спортивного бального танцю сприяє «висока конкурентно насиченість» [7, 226].

За М. Храпченко, існує чотири складові сфери у процесі розкриття художнього образу – узагальнення та відображення рис дійсності, реальних властивостей, людських уявлень про навколишній світ, розкриття духовного світу людини; вираження емоційного ставлення стосовно об'єкту творчості; втілення краси життя, досконалого, ідеального, естетично вагомого предметного світу; внутрішня установка на глядацьке сприйняття і потенційна сила естетичного впливу [8, 66–67]. Оскільки у мистецтві художній образ складається з чотирьох, наведених вище, гармонійно співвіднесених та взаємодіючих параметрів, подібний підхід є доцільним і стосовно спортивного танцю.

Провідним аспектом спортивного бального танцю є емоційно-особистісне спілкування, оскільки даний вид діяльності знаходиться на межі мистецтва та спорту.

Спортивний бальний танець оптимально реалізує властиві йому функції, зокрема естетичну, пізнавальну, інформаційну, регулятивну, семіотичну та виховну.

Естетична функція хореографічного мистецтва підтверджує статус бального танцю як соціокультурного та художнього феномену. Відповідно композицію спортивного бального танцю доцільно розглядати як процес його

створення, що має естетичну та художню цінність. Специфіку відображення спортивного бального танцю як засобу пізнання світу через художні образи відображає пізнавальна функція хореографічного мистецтва. Безпосередній зв'язок між пізнавальною та інформаційною функцією хореографічного мистецтва сприяє отриманню та передачі соціального досвіду через знакову систему культури (у даному випадку – лексику спортивного бального танцю).

Маючи власну образну систему, спортивний бальний танець, відповідно до його закономірностей, в умовній хореографічній формі відображає явища життя. На нашу думку доцільно позиціонувати спортивний бальний танець, як один із жанрів хореографічного мистецтва, специфічною формою репрезентації дійсності.

У контексті специфіки спортивного бального танцю особливу вагу набуває симбіоз віртуозного володіння технікою виконання та внутрішнього змісту музичного супроводу – художній образ з'являється в процесі поєднання внутрішнього та зовнішнього, репрезентації своєрідної та унікальної кінетичної схеми почуттів, в якій пластика стає засобом для його створення.

Наукова новизна. Здійснено мистецтвознавчий аналіз художньо-естетичних та знаково-символьних аспектів спортивного бального танцю; виявлено особливості створення художнього образу відповідно до специфіки знаково-символьної пластичної системи спортивного бального танцю.

Висновки. Дослідження виявило, що художній образ у спортивному бальному танці проявляється в його емоційній наповненості, змістовній характерності та виражально-зображальних елементах.

Кожний танець європейської та латиноамериканської програми має власну драматургію, визначаючи певний ракурс у розкритті образу пари, відповідно темпу, ритміко-мелодійної структури, характеру та техніки руху.

Сучасні тенденції спортивного бального танцю засвідчують синтезування дійсності та танцю в художніх образах – відповідно до специфіки даного виду хореографічного мистецтва, що є природним продовженням бального танцю, домінуючим у ньому є взаємовідносини між чоловіком та жінкою, які виражаються унікальними засобами хореографічної виразності, зумовленими специфікою танцювальної лексики.

Література

1. Бакина С. *Эротизм в хореографическом искусстве. Исторический и современный аспект* : автореферат дис. канд искусствоведения : 17.00.01 / Санкт-Петербургский Гуманитарный университет профсоюзов. Санкт-Петербург, 2007. 21 с.
2. Бичков В. В. Постклассическая эстетика: к вопросу о формировании современного эстетического знания. *Философский журнал*. 2008, № 1. С. 90–108.
3. Бодунова И. И. *Европейский бальный танец в контексте белорусской культуры* : автореферат дис. канд. культурологи : 24.00.01 / Белорусский государственный университет культуры и искусств. Минск, 2015. 26 с.
4. Дегтярева Е. Ю. Популяризация бальных танцев и перспективы их дальнейшего развития. *Вестник МГУКИ*. 2012. № 3(47). С. 115–119.
5. Иоханнес И. *Искусство формы. Мой форкурс в Баухаузе и других школах*. Москва : Изд. Д. Аронов, 2001. 138 с.
6. Марченкова А. И., Марченков А. Л. Художественный образ в хореографическом искусстве. *Актуальные задачи педагогики: материалы III Междунар. науч. конф.* (г. Чита, февраль 2013 г.). Чита : Издательство Молодой ученый, 2013. URL: <https://moluch.ru/conf/ped/archive/67/3357/>.
7. Сахно М. В. Категоріальний апарат конкурсної хореографії. Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. *Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету*. 2012. Вип. 18 (1). С. 224–227.
8. Труфанов С. Н. О содержании «Трансцендентной эстетики» И. Канта. *Философская школа*. 2017. Вып. 1. С. 62–71.
9. Храпченко М. *Горизонты художественного образа*. Москва : Художественная литература, 1986. 438 с.

References

1. Bakina, S. (2007). *Eroticism in choreographic art. Historical and modern aspects*. Abstract of the Ph.D. dissertation. St. Petersburg: St. Petersburg University for the Humanities of Trade Unions [in Russian].
2. Bichkov, V. V. (2008). Postclassical aesthetics: on the issue of the formation of modern aesthetic knowledge. *Philosophical Journal*, no. 1, pp. 90–108 [in Russian].
3. Bodunova, I. I. (2015). *European ballroom dance in the context of Belarusian culture*. Abstract of the Ph.D. dissertation. Minsk: Belarusian State University of Culture and Arts [in Russian].
4. Degtyareva, E. Yu. (2012). The popularization of ballroom dancing and the prospects for their further development. *Bulletin of MGUKI*, no. 3 (47), pp. 115–119 [in Russian].
5. Johannes, I. (2001). *The art of form. My foresight in the Bauhaus and other schools*. Moscow: Publishing House D. Aronov [in Russian].
6. Marchenkova, A. I., Marchenkov, A. L. (2013). The artistic image in choreographic art. *Actual problems of pedagogy: materials of the III Intern. scientific conf.* (Chita, February 2013). Chita: Publishing House Young Scientist, 2013. URL: <https://moluch.ru/conf/ped/archive/67/3357/> [in Russian].
7. Sakhno, M. V. (2012). Categorical apparatus of competitive choreography. Ukrainian culture: past, present, ways of development. *Scientific notes of Rivne State Humanities University*, Issue 18 (1), pp. 224–227 [in Ukrainian].
8. Trufanov, S. N. (2017). On the content of “Transcendental Aesthetics” by I. Kant. *Philosophical School*, Issue 1, pp. 62–71 [in Russian].
9. Khrapchenko, M. (1986). *Horizons of an artistic image*. Moscow: Fiction [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 03.01.2020
Прийнято до друку 19.02.2020